

Streszczenie pracy doktorskiej mgr Marcina A. Wagnera pt. „Prawo intertemporalne w procesie orzekania sądowego”

Temat rozprawy doktorskiej bezpośrednio odnosi się do teoretycznych rozważań z zakresu prawa intertemporalnego związanych bezpośrednio z problematyką wyroków Trybunału Konstytucyjnego, praktyką oraz nauką prawa administracyjnego, prawa cywilnego, prawem i procesem karnym. Pośrednio obejmuje zaś rozważania związane z aksjologią prawa, techniką i polityką legislacyjną. Dotychczasowe prace na podobne tematy dotyczyły następstwa decyzji stosowania prawa, ale opisywały przede wszystkim skutki faktyczne decyzji, nie zaś skutki prawne.

Nowelizacje prawa są wprawdzie niezbędne, ale zbyt daleko idące zmiany mogą powodować naruszenie spójności poszczególnych działów i instytucji prawa, co nie jest korzystne z punktu widzenia jego przejrzystości. Lepsze jest wrogiem dobrego, ale czy nowe prawo jest zawsze lepsze od starego. Skłonienie ustawodawcy, aby wyraźnie wskazał dlaczego regulując kwestie przejściowe – opowiedział się za zasadą bezpośredniego działania ustawy nowej, rezygnując z dalszego działania ustawy starej, w odniesieniu do stosunków w toku – ma ważne powody. Przede wszystkim do przeszłości należy wiara w progresywizm: każde prawo nowe jest lepsze z racji swej nowości. Kryzys legislacyjny, inflacja aktów normatywnych, ze szkodą dla ich jakości, nierzadkie działanie prawodawstwa na zasadzie strzału w ciemno – uzasadniają pytanie o wartościowanie motywów zmian i niweczą przekonanie, że zawsze to, co nowe, jest lepsze. Nie powinno się więc ustanawiać nieprawidłowo zredagowanych ustaw, w których występują zarówno błędy formalne jak i merytoryczne, aż nadto wynikające z założeń kontradiktorycznych ustawodawcy, który zamiast tworzyć prawo racjonalnie, kreuje arbitralne rozwiązania. Wybór modelu tworzenia prawa nie może być dokonany poza czasem i przestrzenią. Z kolei zaś czas i przestrzeń legislacji stanowią: ludzie, ich interesy, możliwości działania, obawy i przyzwyczajenia, to gospodarka, to wreszcie władza z właściwym sobie światem problemów i zagrożeń. Dlatego więc w tym celu należy się odwołać do technicznoprawnego aspektu stanowienia prawa, gdyż istnieje korespondencja pomiędzy dyrektywami redagowania i interpretowania tekstów prawnych. Prawodawca w tekście prawnym wyznacza językowe i aksjologiczne granice wykładni przepisów prawnych.

Problemy związane z prawem intertemporalnym występują dość często i są podłożem wielu spornych kwestii o dużym praktycznym znaczeniu. Z tych względów pogłębiona znajomość zasad prawa intertemporalnego oraz związanych z nim problemów walidacyjno-egzegetycznych jest niezbędna w procesie stosowania prawa. Niestety prawo intertemporalne

nie jest ani dobrze znane, ani dobrze stosowane, co przekłada się w praktyce na błędne wyroki. Wskazane nieprawidłowości w tworzeniu prawa skłaniają do szukania rozwiązań, w których prawidłowo stosowane prawo intertemporalne byłoby jednocześnie gwarancją interesu jednostki, gdyż nie ulega wątpliwości, że zjawiska towarzyszące tworzeniu prawa takie, jak: populizm penalny, nadmierna kazuistyka oraz nonszalancja wobec skutków społecznych i ekonomicznych, lub wobec przyjętych rozwiązań, prowadzą w konsekwencji do wykładni prawa niezgodnej z Konstytucją RP z 1997 r.

Zakres rozprawy doktorskiej obejmuje analizę następujących systemów prawa intertemporalnego autorstwa: Friedricha Carla von Savigny, Friedricha Xavera Affoltera, Josef Kohlera, Gerharda Danneckera, oraz last but not least Józafata Zielonackiego.

Zastosowano w rozprawie następujące metody badawcze: metodę historyczno-prawną, w tym badania historyczno-doktrynalne, metodę formalno-dogmatyczną oraz metodę modelowania. W rozprawie nie ma badań empirycznych, a jedynie odwołanie się autora rozprawy do praktyki stosowania prawa.

Interdyscyplinarność przeprowadzonych badań pozwala na wypracowanie odpowiedniej aparatury pojęciowej, która umożliwi skuteczne rozwiązywanie problemów prawnych. W tym sensie rozprawa spełnia postulaty integracji nauk prawnych, wykorzystuje dorobek teorii prawa w zakresie problematyki sądownictwa konstytucyjnego, nauki procesu cywilnego, z uwzględnieniem specyfiki tych dziedzin.

Podstawowym założeniem pracy jest teza, że teoria prawa jest rodzajem metadogmatyki prawa, która analizuje poszczególne szczegółowe nauki prawne.

Kompozycja rozprawy składa się z trzech rozdziałów. Ze względu na potrzebę bardziej kompleksowego potraktowania, wyznaczonej tematem pracy, problematyki prawa intertemporalnego, a także zaakcentowania złożoności problematyki intertemporalnej, wskazane jest historyczne przedstawienie kształtowania się rozumienia pojęcia prawa intertemporalnego. Zaprezentowane to będzie w rozdziale pierwszym niniejszej rozprawy. Z uwagi jednak na zasadniczą tematykę rozprawy analiza historycznego kształtowania się rozumienia pojęcia prawa intertemporalnego możliwa będzie do przedstawienia jedynie w sposób skrótowy.

W dalszej kolejności przejdę do analizy poglądów doktryny i stanowisk judykatury dotyczących prawa intertemporalnego, poddając je badaniu przez pryzmat teorii prawa (rozdział drugi rozprawy). W ten sposób zostanie wypracowane instrumentarium niezbędne do zbadania prawa intertemporalnego w kontekście zasad wyrokowania, a zatem zasad dotyczących norm konkretnych i indywidualnych, czyli wyroków (rozdział trzeci rozprawy).

Strona warsztatowa rozprawy uwzględnia literaturę polską i niemiecką, oraz angielską i francuską. Nie jest pracą naukową w zakresie prawa, praca która ogranicza się tylko do jednego systemu prawa lub jednej metody . Najwyżej należy oceniać przydatność takich badań, które łączą perspektywę historyczną (historyczno-prawną) z innymi perspektywami: systemową, komparatystyczną oraz teoretyczną .

Wśród prymarnej zaś literatury odnoszącej się do tych zagadnień wypada wymienić prace Pana Profesora Jerzego Wróblewskiego oraz Pana Profesora Wiesława Langa (J. Wróblewski, Sądowe stosowanie prawa. Warszawa 1972r.; J. Wróblewski, Materialne i proceduralne aspekty prawa w teorii prawa. Studia Prawno – Ekonomiczne 1990 nr 45; W. Lang, Prawo procesowe a prawo materialne. Wzajemne relacje w: Prawo w XXI wieku księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk pod red. W. Czaplińskiego, Warszawa 2006 r.) oraz niemniej ważne prace Pana Profesora Józefa Mokrego (J. Mokry, Czynności procesowe podmiotów dochodzących ochrony praw w postępowaniu cywilnym, Wrocław 1993r.). Zrozumienie tych zagadnień umożliwi pełne, a więc uwzględniające kontekst teoretyczny, historycznoprawny, komparatystyczny, dogmatyczny i aksjologiczny prawa intertemporalnego związanego z problematyką stosowania prawa.

Treść merytoryczna rozprawy dotyczy problematyki prawa intertemporalnego związanego z prawem materialnym oraz prawem procesowym. W dotychczasowych opracowaniach brak było pogłębionej refleksji teoretycznej nad zagadnieniami intertemporalnego prawa materialnego oraz prawa procesowego.

Podstawą rozważań zawartych w rozprawie jest przedstawionych pięć głównych tez badawczych. Pierwsza teza dotyczy reguły zakazu retroakcji. W przeciwieństwie do prawa materialnego, w naukach procesualistycznych reguła *lex retro non agit* nie wystarcza do ustalenia zakresu stosowania w czasie nowych przepisów procesowych. W związku z tym należy stwierdzić, że niezbędne są bardziej szczegółowe (wyrafinowane) dyrektywy takie jak reguły i zasady prawa intertemporalnego.

Słowa klucze: prawo intertemporalne, reguły, zasady, *lex retro non agit*, aksjologia prawa, technika i polityka legislacyjna.